

Geschiedenis van de Ring

In 1962 kocht Riet Brouwer, lid van de doopsgezinde gemeente Dordrecht voor de prijs van 30 cent een boekje getiteld "Zuidhollands-Zeeuwse Ring van Doopsgezinde gemeenten. Een eeuw – minus 30 jaar – Ringleven (1862 – 1962)". Het is geschreven door de emeritus predikant van Dordrecht, Abr. Mulder.

Ds. Mulder diepte uit het archief van de gereconstitueerde gemeente Dordrecht oude brieven op. Deze gemeente was een voorloper van de huidige doopsgezinde gemeente Dordrecht.

Die gereconstitueerde gemeente, die van 1861 tot 1883 in afnemende mate tekenen van leven heeft vertoond, heeft de brieven die zij ontving van het ringbestuur zorgvuldig bewaard. Gelukkig maar, want langs deze weg kwam ik de stichting van de Ring op het spoor. Er blijkt uit deze brieven, dat het initiatief in deze is uitgegaan van de toenmaals grootste gemeente in Zuidholland en Zeeland, Rotterdam.

2 oktober 1862 schrijft de scriba van de Rotterdamse kerkeraad, br. P. Rueb¹, aan de kerkeraad van Dordrecht: „Eerwaarde broeders! Reeds sedert enige tijd was bij ons het denkbeeld ontstaan, of het voor onze en voor andere gemeenten en daardoor voor onze Broederschap nuttig zou zijn een vereniging of ring te vormen of ons aan een der bestaande aan te sluiten met het doel om door samenspreken zowel van leraren als van diakenen of leden van de kerkeraad meer toenadering en meer bekendheid met elkander te hebben en bij voorkomen punten te bespreken die in aller belang zijn evenals zulks reeds in een vereniging der gemeenten van Gelderland, Overijssel, Utrecht en de naburige in het koninkrijk Pruisen geschiedt, doch zonder dat het onze bedoeling is, dat daarvan enige inmenging in elkanders zaken het gevolg zijn zou", enz.

Van de gemeente Middelburg, Vlissingen en Aardenburg was al toestemmend antwoord ontvangen. Leiden kon zich nog niet met het plan verenigen, „terwijl Ouddorp door het beroep van de leraar naar elders en de bijzondere gesteldheid van de kerkeraad aldaar geen besluit kan nemen". Dordrecht nam de uitnodiging aan. (De gemeenten van Breda, Delft, Goes en 's-Gravenhage bestonden nog niet).

De eerste vergadering werd gehouden te Middelburg op donderdag 13 november 1862. Men bedenke dat er toen nog geen spoorweg was over de Moerdijk en ook niet van Roosendaal naar Middelburg. De reis van de Rotterdamse en Dordtse broeders (het heeft tot in de jaren '20 van onze eeuw geduurd vóór er zusters ter vergadering verschenen) gingen dus met de boot. De nota van reiskosten van de Dordtse afgevaardigde (de overgrootvader van zr. De

---

¹ Voorouder van ds. Christien Duhoux-Rueb.

Boer) is bewaard; de kosten waren f 11.-. Maar het is waarschijnlijk dat daarin ook 2 keer logeerkosten en zelfs enige maaltijden begrepen waren. Dat kon toen wel. Want zowel logies met ontbijt als een maaltijd waarvoor wij vandaag f 7.- betalen, kostten toen slechts f 1.25.

In die eerste vergadering werd het reglement vastgesteld. Daarin wordt als doel aangegeven de broederlijke geest aan te kweken en de belangen van gemeenten en kerkgenootschap te bevorderen. Dit doel tracht de vereniging te bereiken door geregelde bijeenkomsten en vriendschappelijke samenspreking, alsmede door het aanbieden en verlenen van hulp, waar zij die nodig acht of door een gemeente gevraagd wordt. Er staat ook uitdrukkelijk in: Onderwerpen van leerstellige aard maken geen punten van behandeling uit.

Met die hulp werd niet bedoeld, wat wij zouden verwachten, georganiseerde ringhulp bij vacature, overlijden, ziekte of ontstentenis van de leeraar, zoals tegenwoordig - in die geest ook sinds 1917 - in ons reglement staat. Maar deze hulp kon in die tijd - gezien de reisgelegenheden - vrijwel onmogelijk en in elk geval niet georganiseerd worden uitgevoerd. Want terwijl het nu technisch zeer goed mogelijk is, dat de leraar van Leiden op één dag heen weer gaat naar Aardenburg, had hij daar in die tijd minstens drie dagen voor nodig. Men zou dus kunnen denken dat de oprichting van de Ring in 1862 voorbarig is geweest, want wat betekent een Ring als die geen georganiseerde preekhulp verleent. Dit is dan ook stellig een der oorzaken - ik houd het voor de voornaamste - van het na 25 jaar inslapen van de Ring. Des te dapperder is het geweest van de broeders uit die eerste kwarteeuw toch de band vast te houden.

Ik moet hierbij aantekenen, dat in alle andere ringen, te beginnen met de oudste, de Ring Akkrum, die in 1837 als vereniging van 13 gemeenten in Friesland is opgericht, de gewone ringhulp het voornaamste doel was. Zo was het ook met de Ringen Arnhem, Twente en Zwolle, die allen eerder dan de onze zijn opgericht. Hun doel was voornamelijk bij vacature of ziekte van de predikant bijstand te verlenen. Die ringen hebben dan ook nooit een winterslaap gekend.

Is er dan voor Zuid-Holland en Zeeland een ander motief geweest deze vereniging van gemeenten op te richten? Allicht ik meen die te mogen zoeken o.a. in wat er gebeurd was met de oude Dordtse gemeente. Dat komt wel uit in wat telkens weer in de ringvergaderingen ter sprake komt: het voorkomen van het tenietgaan ener gemeente, het verdwijnen van de bezittingen enz., zoals dat in Dordt is gebeurd. Ik kan mij voorstellen dat de kerkeraad van Rotterdam niet alléén wilde staan aan de zijde der dakloze doopsgezinden

in Dordt in de strijd tegen koster Karsdorp². En speciaal in Holland en Zeeland was het aantal opgeheven doopsgezinde gemeenten sinds 1700 zeer groot.”

:

Wat er in de eerste 12 jaar van de Ring (de Vereniging) gebeurde weten we omdat Ds. Hendrik Koekebakker, vader van Willem Koekebakker dominee in Dordrecht in de Doopsgezinde Bijdragen van 1876 een uitvoerig, overzicht gaf van het oudste notulenboek. Een aantal fragmenten:

„Een enkele maal wordt ernstig de vraag overwogen of het voortdurend bestaan der Vereniging wenselijk is. Daarnaast evenwel spreekt uit die notulen een zeer opgewekte en broederlijke geest: de vraag van „zijn of niet-zijn" wordt eenparig bevestigend beantwoord, zodat wij duidelijk zien dat deze Vereniging, al weet zij zeer goed wie zij is en misschien juist omdat zij dit zo goed weet, door al hare leden op hoge prijs wordt gesteld. Zij weet het, ze is geen ijzeren band die knelt; geen gouden band ook, die hoe onmisbaar voor menigeen om zijn stand op te houden, wel eens wat veel gevoeld wordt, maar zij is een band des geestes. een echte broederband, waardoor enkele verspreide gemeenten in deze streken zich waarlijk meer verbonden gevoelen.

Zij biedt de hulpbehoevenden hulp met raad en daad: zij houdt een waakzaam oog of hier of daar ook een wolf een klein kuddeke tracht te verslinden: zij geeft aan de een een wenk, wordt voor de ander een wegwijzer in kleine moeilijkheden en blijft een bureau van informatie, waar ieder op zijn beurt gratis inlichtingen vraagt en zo mogelijk ontvangt, en waar vragen worden neergelegd niet om opgelost maar besproken en straks op vele plaatsen overdacht te worden."

„In de 12 jaren werd heel wat gesproken en gevraagd. Voor de pauze waren meestal de verongelukte en verongelijkte gemeenten het voorwerp van de zorg van de ring. Dan deelde ieder mede, wat hij wist van Goes en van Dordrecht en (door toevallige betrekking) van Maastricht. 't Was zeker voor een goed deel aan de ring te danken, dat de Dordtse zaak aan de orde bleef. De gemeente Rotterdam had zich deze zaak reeds vroeger aangetrokken en deelde ook in de Bijdragen nu en dan mede wat onder haar leiding was gedaan, samenspreking met Karsdorp, vestiging en erkenning der nieuwe gemeente te Dordrecht, proces enz. Toen dit proces was verloren, werd in de vergadering van de ring van '67 op voorstel van een der broeders te Dordt besloten, een adres te richten aan Z.M. de Koning, dit adres te doen tekenen door de gemeenten van welke de broeders te Dordt waren uitgegaan,

---

² In de loop van de negentiende eeuw liep het ledental van de Dordtse Doperse Gemeente terug totdat alleen nog de koster Abraham Karsdorp over was. Na zijn dood eigende zijn neef J. Karsdorp zich de eigendommen van de Gemeente toe.

de overige gemeenten in ons vaderland uit te nodigen tot het schenken van adhaesie en het bestuur van de ring met de uitvoering te belasten, terwijl de kosten zouden komen ten laste der leden van de ring. In '69 vergaderde de ring te Dordrecht en hadden uitvoerige besprekingen plaats over hetgeen gedaan moest worden. Hier werd besloten dat de broeders te Dordt voortaan met de kerkeraad der gemeente te Rotterdam zouden te rade gaan, omdat de ring geen erkend lichaam was. Ook verbond zich Rotterdam om voor verdere behoeften Dordt met raad en daad te steunen. In de vergadering van mei 1875 werd meegedeeld dat nu het laatste middel werd beproefd nl. een adres aan de Tweede Kamer.

“Toen dan ook uitbreiding van het spoorwegnet omstreeks 1880, het mogelijk maakte voor de Zuidhollandse en Zeeuwse kerkeraden de vergaderingen in Overijssel en Gelderland bij te wonen, werd de Zwolse Vereniging de dodelijke concurrente van onze ring. De reis naar het oosten was immers geen bezwaar meer. Men gaf liever twee dagen aan de vergaderingen der Zwolse Vereniging, want dan was ook de kring der ontmoetende kerkeraden zoveel groter”.

“Het samenzijn in Zwolle schijnt Ds. Hendrik Koekebakker, die secretaris was van onze ring, toch niet bevredigd te hebben. Hij zal gevoeld hebben dat het samengaan met de Zwolse Vereniging de dood zou zijn voor onze ring. Het volgend jaar in Emmerik is er dan ook een brief, waarin onze ring bericht geen grote betekenis te kunnen hechten aan het afvaardigen van een uit hun midden voor de vergadering der vereniging en dus als Ring Zuidholland—Zeeland afziet van hun vroeger genomen besluit om zich bij ons aan te sluiten, terwijl de gemeenten afzonderlijk zich niet onbereid verklaarden tot ons over te komen.

“Ik wil u ook nog doorgeven een merkwaardige opmerking van Ds. Craandijk van Rotterdam bij de opening der vergadering van de Zwolse Vereniging te Utrecht in 1882. Het had ook vandaag nog gezegd kunnen zijn. „Het gebrek aan reisgelegenheid werkte vroeger het op zichzelf staan in de hand. Wij reizen nu gemakkelijker. Dat is voor het gemeenschapsleven een groot voordeel. Doch ook een nadeel! Was het vroeger niet goed genoeg, nu is het te goed. Men kan op één dag komen en ook weer gaan. Vroeger op een wagen reizend of in langzame schuit, waren de samenkomsten ook minder gehaast dan nu wij per sneltrein komen en als het kan ook huiswaarts keren. Wij zien elkaar door het gemakkelijke verkeer zo dikwijls, dat voor velen deze bijeenkomsten iets van hun waarde hebben verloren. Maar reizen wij sneller, wij leven en werken ook sneller. Die geest van sneller werkzaamheid moet blijven, ook Begin jaren '80 van de negentiende eeuw begint de ring dus in een moeilijk parket te raken. Men genoot van de vergaderingen der Zwolse Vereniging, maar men kon toch nog niet de eigen samenkomsten geheel missen. Twee reizen werd wat duur. Men vond er iets op. Dit blijkt uit de notulen der Zwolse Vereniging van 1884 te Rotterdam. De secretaris schrijft daarin: „Wij vergaderden in het even deftige als fraaie kerkgebouw, terwijl de gemeenten tot de Zuidholl. en Zeeuwse Ring behorende samen kwamen in de even ruime als gezellige

kerkeradskamer om na afdoening der meer private werkzaamheden de vergadering gecombineerd voort te zetten en daarna aan één maaltijd ons te verenigen. De voorzitter A. W. Huydekoper zegt: „dat de Zeeuwse Gemeenten met ons straks vergaderen en maaltijden, is recht aangenaam en kan aanleiding geven tot uitbreiding der Vereniging in streken met welke wij tot nu toe in geen betrekking stonden."

Uit de notulen van Rotterdam blijkt, dat de ring in 1886 vergaderde te Leiden en in 1887 in Den Haag. De afgevaardigden van Rotterdam brachten daarvan telkens uitvoerig verslag uit aan hun kerkeraad.

31 mei 1888 is „ingekomen een schrijven van Bestuurders van de Ring van ZuidHolland en Zeeland, dat de Gemeente van Middelburg de afgevaardigden van genoemde Ring niet kan ontvangen. Voor kennisgeving aangenomen." Dat schrijven van Bestuurders van de Ring, zelf ook niet meer bewaard, is waarschijnlijk de laatste acte geweest.

In dit archief van de nieuwe, de huidige gemeente die in december 1895 is gesticht, vond ik geen eerder levensteken van de Ring dan in 1917, dus na de herleving. Ja, toch nog wel een enkele opmerking over vroeger tijden. In de jonge gemeente heeft men blijkbaar behoefte gevoeld aan de herleving van de Ring, wat heel begrijpelijk is. De kerkeraad heeft zich toen tot de andere gemeenten gewend; dit blijkt mij alleen uit enkele ingekomen brieven. 17 juli 1900 schrijft Goes wel te willen meewerken aan de wederoprichting van de z.g. Zuidhollandse Ring. Ouddorp antwoordt pas 13 dec, maar in gelijke geest. Middelburg is er tegen. Leiden antwoordt - hoort u dat eens goed! - dat „niet gesproken kan worden van wederoprichting; er is alleen (blijkens de doopsgezinde bijdragen) in de laatste jaren geen vergadering gehouden". En hiermee is dan de zaak weer van de baan.